Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 26. marca 2015 [1]

Vec C-634/13 P

Total Marketing Services, právny nástupca spoločnosti Total Raffinage Marketing,
proti

Európskej komisii

„Odvolanie — Hospodárska súťaž — Kartely — Trh s parafínovými voskami v Európskom hospodárskom priestore a nemecký trh s parafínovým gáčom — Stanovenie cien a rozdelenie trhov — Rozhodnutie, ktorým sa konštatuje porušenie pravidiel hospodárskej súťaže — Dĺžka trvania účasti na protiprávnom karteli — Ukončenie účasti — Prerušenie účasti — Dôkazné bremeno — Verejné dištancovanie sa — Vnímanie zámeru dištancovať sa ostatnými účastníkmi kartelu“

I – **Úvod**

1. Spoločnosť Total Marketing Services, právny nástupca spoločnosti Total Raffinage Marketing (predtým Total France SA, ďalej len „Total France“), týmto odvolaním navrhuje zrušenie rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie Total Raffinage Marketing/Komisia [2], ktorým Všeobecný súd v podstatnom rozsahu zamietol jej návrh na čiastočné zrušenie rozhodnutia Komisie K(2008) 5476 v konečnom znení z 1. októbra 2008 týkajúceho sa konania podľa článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (vec COMP/39.181 – Sviečkové vosky) (ďalej len „sporné rozhodnutie“) a subsidiárne návrh na zníženie pokuty, ktorá jej bola uložená.

2. Napriek tomu, že prejednávaná vec úzko súvisí s konaním o odvolaní podanom vo veci Total/Komisia (C-597/13 P), v ktorej dnes takisto predkladám svoje návrhy, právne otázky, ktoré vznikli v prejednávanej veci, sú úplne odlišné. Tieto právne otázky sa v podstate týkajú toho, či preskúmanie účasti odvolateľky na údajnom karteli počas určitých období Všeobecným súdom nie je nedostatočné alebo nesprávne. Prejednávaná vec je tak príležitosťou uviesť určité pripomienky týkajúce sa preukázania účasti podniku na protiprávnom karteli a predovšetkým objasniť, za akých podmienok možno uplatniť kritérium verejného dištancovania sa dotknutého podniku.

II – **Okolnosti predchádzajúce sporu**

3. Okolnosti predchádzajúce sporu a obsah sporného rozhodnutia zhrnul Všeobecný súd v bodoch 1 až 17 napadnutého rozsudku, na ktoré podrobnejšie odkazujem.

4. Na účely analýzy tohto odvolania by som chcel len pripomenúť nasledujúce skutočnosti.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — T-566/08, EU:T:2013:423, ďalej len „napadnutý rozsudok“.

5. V spornom rozhodnutí Európska komisia konštatovala, že odvolateľka a jej materská spoločnosť, ktorá vlastní podiel takmer 100 % na jej základnom imaní, čiže Total SA (ďalej len „Total“), spolu s ďalšími podnikmi porušili článok 81 ods. 1 ES a článok 53 ods. 1 Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, s. 3; Mim. vyd. 11/052, s. 3, ďalej len „Dohoda o EHP“) tým, že sa podieľali na karteli na trhu s parafínovými voskami v Európskom hospodárskom priestore (EHP) a na nemeckom trhu s parafínovým gáčom. Odvolateľka a jej materská spoločnosť Total patrili k spoločnostiam, ktorým bolo sporné rozhodnutie určené.

6. K vydaniu sporného rozhodnutia došlo v nadväznosti na vyšetrovanie, ktoré sa začalo na jar 2005 na základe podnetu istej spoločnosti. Pri tomto vyšetrovaní Komisia dospela k záveru, že väčšina výrobcov parafínových voskov a parafínového gáča v rámci EHP, ku ktorým patrí aj odvolateľka, sa dopustili jediného, komplexného a pokračujúceho porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, ktoré sa vzťahovalo na územie EHP.

7. Uvedené porušenie spočívalo najmä v dohodách alebo zosúladených postupoch týkajúcich sa určovania cien, ako aj výmeny a sprístupňovania citlivých obchodných informácií týkajúcich sa parafínových voskov. Pokiaľ ide o niektoré spoločnosti, ku ktorým patrila aj odvolateľka, porušenie ovplyvňujúce parafínové vosky sa týkalo aj rozdelenia zákazníkov alebo trhov a tiež parafínového gáča predávaného konečným zákazníkom na nemeckom trhu (odôvodnenia 2, 95, 328 a článok 1 sporného rozhodnutia).

8. K protiprávnym postupom dochádzalo na protisúťažných stretnutiach nazývaných „technické stretnutia“ alebo niekedy aj stretnutia „Blauer Salon“, ktoré organizovali účastníci kartelu, a na „stretnutiach týkajúcich sa parafínového gáča“, ktoré boli zamerané najmä na otázky súvisiace s parafínovým gáčom.

9. Podľa Komisie sa zamestnanci spoločnosti Total France priamo zúčastňovali na porušení počas celej dĺžky jeho trvania. Komisia teda konštatovala, že Total France je zodpovedná za svoju účasť na karteli (odôvodnenia 555 a 556 napadnutého rozhodnutia). Okrem toho Total priamo alebo nepriamo vlastnila od roku 1990 do konca porušenia viac ako 98 % základného imania spoločnosti Total France. Komisia usúdila, že na základe toho sa možno domnievať, že Total uplatňovala rozhodujúci vplyv na správanie spoločnosti Total France, lebo obe spoločnosti boli súčasťou toho istého podniku (odôvodnenia 557 až 559 sporného rozhodnutia).

10. Pokuty, ktoré boli v tomto prípade uložené, boli stanovené na základe usmernení k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 23 ods. 2 písm. a) nariadenia (ES) č. 1/2003 [3], ktoré boli platné v čase doručenia oznámenia o výhradách.

11. Podľa uvedených usmernení Komisia v prípade odvolateľky a jej materskej spoločnosti dospela k celkovej sume pokuty 128 163 000 eur (odôvodnenie 785 sporného rozhodnutia).

12. Vo výroku sporného rozhodnutia sa uvádza:

„*Článok 1*

Podnikmi, ktoré porušili článok 81 ods. 1 [ES] a v období od 1. januára 1994 článok 53 Dohody o EHP tým, že sa počas uvedených období podieľali na pokračujúcej dohode a/alebo zosúladenom postupe v odvetví parafínových voskov v rámci spoločného trhu a od 1. januára 1994 v rámci EHP, sú:

…

3 — Ú. v. EÚ C 210, 2006, s. 2, ďalej len „usmernenia z roku 2006“.

Total France…: od 3. septembra 1992 do 28. apríla 2005; a

[Total]: od 3. septembra 1992 do 28. apríla 2005.

Pokiaľ ide o nasledujúce podniky, porušenie sa za uvedené obdobia týka tiež parafínového gáča predávaného konečným zákazníkom na nemeckom trhu:

…

Total France…: od 30. októbra 1997 do 12. mája 2004; a

[Total]: od 30. októbra 1997 do 12. mája 2004.

Článok 2

Za porušenie uvedené v článku 1 sa ukladajú tieto pokuty:

…

Total France… spoločne a nerozdielne s [Total]: 128 163 000 [eur].

…“

III – **Napadnutý rozsudok a rozsudok vynesený vo veci Total/Komisia (T-548/08)**

13. Návrhom podaným do kancelárie Všeobecného súdu 17. decembra 2008 odvolateľka podala žalobu proti spornému rozhodnutiu, v ktorej uviedla celkovo jedenásť žalobných dôvodov. Na pojednávaní pred Všeobecným súdom uplatnila dvanásty žalobný dôvod.

14. Všeobecný súd zamietol všetky uvedené žalobné dôvody okrem ôsmeho, ktorý bol založený na protiprávnosti metódy stanovenia pokuty, ktorá je upravená v bode 24 usmernení z roku 2006. Všeobecný súd usúdil, že Komisia pri určení násobného koeficientu odrážajúceho dĺžku trvania účasti Total France na porušení porušila zásadu proporcionality a zásadu rovnosti zaobchádzania tým, že obdobie účasti 7 mesiacov a 28 dní (v prípade parafínových voskov) a obdobie účasti 6 mesiacov a 12 dní (v prípade parafínového gáča) vyhodnotila ako účasť v trvaní celého jedného roka. Všeobecný súd preto znížil celkovú sumu pokuty uloženej odvolateľke zo 128 163 000 eur na 125 459 842 eur.

15. Naproti tomu v rozsudku vynesenom v ten istý deň vo veci Total/Komisia (T-548/08, EU:T:2013:434) Všeobecný súd dospel k záveru, že so zreteľom na okolnosti daného prípadu je pokuta uložená materskej spoločnosti odvolateľky primeraná (bod 224 rozsudku), a preto pokutu uloženú materskej spoločnosti Total neznížil na rovnakú úroveň. Okrem toho zamietol všetky žalobné dôvody, ktoré spoločnosť Total uplatnila v danej veci.

IV – **Konanie pred Súdnym dvorom a návrhy účastníkov konania**

16. Odvolateľka navrhuje, aby Súdny dvor:

— zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Všeobecný súd nesprávne vylúčil ukončenie účasti odvolateľky na porušení po 12. máji 2004,

— zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Všeobecný súd nesprávne vylúčil akékoľvek neodôvodnené rozdielne zaobchádzanie medzi odvolateľkou a spoločnosťami Respol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA a Repsol YPF SA (ďalej len „Repsol“) v súvislosti s trvaním ich účasti na porušení,

— zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Všeobecný súd nesprávne vylúčil prerušenie účasti odvolateľky na porušení od 26. mája 2000 do 26. júna 2001,

— zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom sa Všeobecný súd nevysporiadal so žalobným dôvodom založeným na nepreskúmaní dôkazov o konkurenčnom správaní odvolateľky na trhu,

— vydal vo veci konečný rozsudok v súlade s článkom 61 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie a pri tejto príležitosti zrušil sporné rozhodnutie v rozsahu, v akom sa týka odvolateľky, a v rámci úplného výkonu svojej právomoci znížil pokutu uloženú odvolateľke,

— v prípade, že v tejto veci nevydá konečný rozsudok, rozhodol, že o trovách konania sa rozhodne neskôr a vrátil vec Všeobecnému súdu na ďalšie konanie v súlade s rozsudkom Súdneho dvora,

— napokon podľa článku 69 rokovacieho poriadku uložil Komisii povinnosť nahradiť trovy konania pred Všeobecným súdom a Súdnym dvorom.

17. Komisia navrhuje zamietnuť odvolanie a uložiť odvolateľke povinnosť nahradiť trovy konania, a to vrátane trov konania pred Všeobecným súdom.

18. Pred Súdnym dvorom účastníci konania vyjadrili svoje stanoviská písomne a potom ústne na pojednávaní, ktoré sa konalo 15. januára 2015.

V – **Analýza odvolania**

19. Odvolanie je založené na štyroch odvolacích dôvodoch, ktoré vychádzajú z:

— porušenia článku 101 ZFEÚ, pravidiel vykonávania dôkazov, zásady prezumpcie neviny a právnej istoty, ako aj povinnosti odôvodnenia, keď Všeobecný súd rozhodol, že odvolateľka sa podieľala na porušení po stretnutí 11. a 12. mája 2004 až do 28. apríla 2005,

— porušenia zásady rovnosti zaobchádzania, skreslenia dôkazov a nesplnenia povinnosti odôvodnenia, pretože Všeobecný súd vylúčil akékoľvek odstúpenie odvolateľky od kartelu po stretnutí 11. a 12. mája 2014, ale uznal odstúpenie spoločnosti Repsol od kartelu po stretnutí 3. a 4. augusta 2004,

— porušenia článku 101 ZFEÚ, zásady prezumpcie neviny, právnej istoty a rovnosti zaobchádzania, ako aj povinnosti odôvodnenia, pretože Všeobecný súd rozhodol, že odvolateľka neprerušila svoju účasť na porušení v období od 26. mája 2000 do 26. júna 2001,

— porušenia zásady účinnej súdnej ochrany, zásady individualizácie trestov a sankcií, ako aj povinnosti odôvodnenia, pretože Všeobecný súd bez preskúmania odmietol žalobný dôvod založený na nezohľadnení dôkazov o konkurenčnom správaní odvolateľky.

20. Komisia sa zasa domnieva, že odvolacie dôvody, smerujúce prosto a jednoducho k tomu, aby Súdny dvor druhýkrát rozhodol o tom, o čom už rozhodol Všeobecný súd, sú v zásade neprípustné. Tvrdí, že uvedené odvolacie dôvody sú v každom prípade nedôvodné.

21. Ešte predtým, ako sa budem zaoberať podstatou nastolených otázok, musím povedať niekoľko slov o prípustnosti uvedených odvolacích dôvodov.

22. Ako už Komisia veľmi správne uviedla, je nesporné, že Súdnemu dvoru neprináleží opätovne preskúmať žalobu podanú na Všeobecný súd, pretože takéto posúdenie nespadá v rámci odvolania do pôsobnosti Súdneho dvora.[4] Súdny dvor teda nemá právomoc zisťovať skutkový stav a v zásade ani skúmať dôkazy, ktoré Všeobecný súd uznal na preukázanie tohto skutkového stavu. Toto posúdenie teda nepredstavuje, s výnimkou skreslenia týchto dôkazov, právnu otázku predloženú na preskúmanie Súdnym dvorom.[5]

23. Pokiaľ ide o určenie dĺžky trvania porušenia, Súdny dvor už spresnil, že pojmy „verejné dištancovanie sa“ a pokračovanie protisúťažného postupu, na ktoré predovšetkým poukazujú odvolacie dôvody uvedené na podporu prejednávaného odvolania, znamenajú skutkové situácie, ktorých existenciu konštatoval súd rozhodujúci o veci samej v každom jednotlivom prípade na základe posúdenia „určitého počtu zhodujúcich sa skutočností a nepriamych dôkazov“, ktoré mu boli predložené, a následne „celkového posúdenia všetkých dôkazov a relevantných nepriamych dôkazov“. Ak boli totiž tieto dôkazy riadne získané a boli dodržané všeobecné právne zásady a procesné pravidlá uplatňujúce sa v oblasti dôkazného bremena a vykonávania dôkazov, v takom prípade prislúcha jedine Všeobecnému súdu posúdiť hodnotu, ktorá by sa mala priznať predloženým dôkazom. Takéto posúdenie teda nepredstavuje právnu otázku predloženú na preskúmanie Súdnym dvorom, pokiaľ nejde o prípad skreslenia dôkazov.[6]

24. To však nič nemení na tom, že by sa malo vyhovieť odvolacím dôvodom, ktoré spochybňujú nielen vecnú správnosť a posúdenie skutkových okolností zohľadnených na účely stanovenia dĺžky trvania účasti odvolateľky na karteli, ale aj ich relevantnosť a význam, ako aj dôkaznú hodnotu, ktorú im pripísal Všeobecný súd.[7]

25. V tomto prípade uvádzaný prvý a tretí odvolací dôvod v podstate smerujú k tomu, aby Súdny dvor preskúmal, či sa kritériá uznané Komisiou a potvrdené Všeobecným súdom, zamerané na preukázanie účasti odvolateľky na porušení v priebehu dvoch presne stanovených období, osobitne kritérium týkajúce sa verejného nedištancovania sa odvolateľky a toho, ako verejné nedištancovanie vnímajú ostatní účastníci kartelu, vyznačujú protiprávnosťou. Odvolacie dôvody treba v tomto rozsahu uznať za prípustné.

26. Po tomto objasnení, ktoré považujem za dôležité, sa budem venovať najprv otázke, či sa Všeobecný súd v rámci preskúmania vykonania dôkazov o účasti odvolateľky na karteli, jednak po stretnutí 11. a 12. mája 2004, jednak od 26. mája 2000 do 26. júna 2001, dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď prihliadol na skutočnosť, že odvolateľka sa v priebehu uvedených období od kartelu verejne nedištancovala, a na to, ako mohli členovia kartelu vnímať účasť odvolateľky.

27. Prvý a tretí odvolací dôvod uvádzaný odvolateľkou preto budem posudzovať spoločne.

4 — Pozri najmä rozsudky Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 51) a Quinn Barlo a i./Komisia (C-70/12 P, EU:C:2013:351, bod 26).

5 — Rozsudok Comap/Komisia (C-290/11 P, EU:C:2012:271, bod 70 a citovaná judikatúra).

6 — Pozri rozsudok Comap/Komisia (C-290/11 P, EU:C:2012:271, body 71 a 86 a citovanú judikatúru).

7 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Siemens a i./Komisia (C-239/11 P, C-489/11 P a C-498/11 P, EU:C:2013:866, body 128 až 130 a citovanú judikatúru).

A – *O prvom a treťom odvolacom dôvode založených na porušení článku 101 ZFEÚ, pravidiel vykonávania dôkazov, zásad prezumpcie neviny a právnej istoty, ako aj povinnosti odôvodnenia v rozsahu, v akom Všeobecný súd rozhodol, že odvolateľka sa na porušení podieľala jednak po stretnutí 11. a 12. mája 2004 až do 28. apríla 2005, jednak od 26. mája 2000 do 26. júna 2001*

1. Argumentácia účastníkov konania

28. Svojím prvým odvolacím dôvodom odvolateľka tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil viacerých nesprávnych právnych posúdení, keď potvrdil prístup Komisie k jej účasti na porušení do 28. apríla 2005.

29. Po prvé Všeobecný súd tým, že vychádzal iba zo zistenia, že odvolateľka nepredložila dôkaz, že sa od kartelu verejne dištancovala, preniesol dôkazné bremeno týkajúce sa účasti odvolateľky na porušení v čase, keď mu prináležalo preveriť, či si Komisia splnila povinnosť podať dôkaz o tom, že porušenie nepretržite pokračovalo od 12. mája 2004 do 28. apríla 2005, keďže sa odvolateľka po uvedenom dni nepodieľala na žiadnych tajných dohodách.

30. Po druhé Všeobecný súd si nesprávne vyložil judikatúru Súdneho dvora a svoju vlastnú judikatúru, keď stanovil všeobecné pravidlo, podľa ktorého verejné nedištancovanie sa v zásade vylučuje ukončenie porušenia. Požiadavku verejného dištancovania sa zakotvenú v uvedenej judikatúre totiž možno vysvetliť účasťou predmetného podniku na tajných kartelových stretnutiach a nepriamymi dôkazmi o neprerušených zosúladených postupoch počas sporného obdobia.

31. Po tretie názor Všeobecného súdu zakladá domnienku, s ktorou je spojené riziko svojvoľného rozhodnutia a neexistencie právnej istoty, pretože Komisia takto môže určiť, že podnik sa podieľal na karteli počas celej dĺžky jeho trvania napriek tomu, že sa zúčastnil iba na jednom protikonkurenčnom stretnutí, pričom sa ale verejne nedištancoval. V tomto prípade sa dôkazy, o ktorých sa zmienil Všeobecný súd v bodoch 375 a 376 napadnutého rozsudku, týkajú čisto jednostranných iniciatív podniku, ktorý bol organizátorom kartelu, ktoré nanajvýš môžu svedčiť o tom, že si tento podnik želal účasť odvolateľky na troch posledných technických stretnutiach. Odvolateľka pritom na jeho aktivity nijako nereagovala. Okrem toho stanovisko Všeobecného súdu (bod 380 napadnutého rozsudku), podľa ktorého samotná skutočnosť, že odvolateľka sa nezúčastnila posledných technických stretnutí, nepreukazuje, že nevyužila informácie, ktoré dostala na predchádzajúcich stretnutiach, na ktorých sa zúčastnila, a že nevyužila dohody uzavreté na týchto stretnutiach, takisto predstavuje prenesenie dôkazného bremena. V neprospech takéhoto odôvodnenia však svedčí skutočnosť, že kartel sa prejavoval po sebe nasledujúcimi zosúladenými konaniami, ku ktorým došlo vo veľmi krátkych intervaloch, v priemere troch až štyroch mesiacov.

32. Komisia tvrdí, že za predpokladu, že prvý odvolací dôvod sa bude považovať za prípustný, je v každom prípade nedôvodný.

33. Podľa Komisie je výklad judikatúry predložený odvolateľkou nesprávny. Odvolateľka sa odvoláva najmä na rozsudky Všeobecného súdu, ktoré sa zakaždým týkajú osobitných prípadov, ktoré nemusia byť nevyhnutne uplatniteľné na tento prípad, a to tým skôr, že dĺžka trvania účasti na porušení je skutková otázka, ktorú treba podľa okolností daného prípadu preukázať v každom jednotlivom prípade dôkazom. Komisia zdôrazňuje, že v prejednávanej veci dôkaz o pokračovaní porušenia zo strany odvolateľky vychádza zo spojenia skutočnosti, že odvolateľka bola naďalej pozývaná na stretnutia, čo znamená, že v očiach pozývajúceho je účastníčkou kartelu, so skutočnosťou, že odvolateľka sa od kartelu nedištancovala, pričom oba dôkazy sú navzájom neoddeliteľne spojené.

34. Podľa názoru Komisie judikatúra Súdneho dvora potvrdzuje jej stanovisko a stanovisko Všeobecného súdu. V rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6) totiž Súdny dvor vôbec neuviedol, že na to, aby sa mohla stanoviť požiadavka dištancovania, je nevyhnutne potrebné, aby došlo k účasti na stretnutiach. Na druhej strane kritérium vnímania ostatnými členmi kartelu bolo očividne splnené. Súhrnne povedané Komisia tvrdí, že judikatúra Súdneho dvora a Všeobecného súdu potvrdzuje, že nedištancovanie sa je veľmi významným dôkazom v prípade, že boli zistené ďalšie, nepriame dôkazy o pokračovaní účasti na karteli, a že v každom prípade je podstatné, ako ho vnímajú ostatní členovia kartelu. Judikatúra teda nestanovuje hierarchiu medzi spôsobmi dokazovania, a tak Komisia, ako aj Všeobecný súd nevychádzajú v prejednávanom prípade výlučne z nedištancovania sa odvolateľky.

35. Podľa Komisie je uvedený odvolací dôvod v každom prípade nedôvodný. V odôvodnení 602 sporného rozhodnutia totiž Komisia, ktorá ani zďaleka nevychádza výhradne z nedištancovania sa odvolateľky, uviedla nepriame dôkazy, ktoré by sa mali posúdiť ako celok a ktoré potvrdzujú pokračovanie účasti odvolateľky na karteli, ako aj to, že ostatní účastníci kartelu to vnímali ako pokračovanie účasti. Všeobecný súd zvrchovane posúdil tieto dôkazy z hľadiska hodnoty, ktorú im treba pripísať.

36. Pokiaľ ide o vykonanie dôkazov, Komisia uvádza, že v prvom rade vychádzala zo skutočnosti, že odvolateľka bola pozvaná na tri stretnutia, ktoré sa konali pred uskutočnením inšpekcií, a v druhom rade sa nedomnievala, že by sa za verejné dištancovanie mohol považovať jediný e-mail z 3. novembra 2004. Považovanie účasti na karteli za preukázané je vzhľadom na neexistenciu dôkazu o opaku, ktorý by mohol mať podobu skutočného verejného dištancovania sa, v súlade so zásadami, ktorými sa riadi dokazovanie. Okrem toho skutočnosť, že sa určitý podnik nezúčastnil na stretnutiach, automaticky neznamená, že odstúpil od kartelu. Úvahy odvolateľky, že Všeobecný súd nekonštatoval dostatočne časovo blízke skutočnosti na to, aby mohol preukázať pokračovanie porušenia, sú irelevantné, pretože v prejednávanom prípade nie je rozhodujúce, či došlo k dočasnému prerušeniu účasti na karteli, ale či predmetný podnik zostal členom kartelu až do jeho zániku.

37. Pokiaľ ide o tretí odvolací dôvod, účastníci konania uvádzajú nasledujúce.

38. Odvolateľka uvádza, že ako jasne vyplýva z vyhlásenia podniku, ktorý sa podieľal na karteli (vyhlásenie uvedené v spise), jej zástupca náhle a v stave rozčúlenia odišiel zo stretnutia 25. a 26. mája 2000 a na ďalších stretnutiach sa už nezúčastnil. Je nespochybniteľné, že po hádke sa odvolateľka nezúčastnila na žiadnom z ďalších troch stretnutí, až kým sa jej nový zástupca nezúčastnil stretnutia 26. a 27. júna 2001. Naopak odvolateľka uvádza, že sa zúčastnila na 18 z 21 stretnutí uskutočnených v piatich predchádzajúcich rokoch, t. j. približne na 4 stretnutiach za rok.

39. Odvolateľka sa domnieva, že Všeobecný súd svojím záverom, ku ktorému dospel na základe toho, že nepodala dôkaz o tom, že sa verejne dištancovala od kartelu, pričom si neoveril, či si Komisia splnila povinnosť predložiť dôkazy svedčiace o tom, že odvolateľka sa stále podieľala na karteli, porušil zásadu prezumpcie neviny. Odvolateľka sa odvoláva na rozsudok Gosselin Group/Komisia [8], v ktorom sa uvádza, že definitívne neukončenie účasti na karteli vyplýva zo skutočnosti, že ide o prerušenie, a samotná okolnosť, že predmetný podnik sa podieľal na karteli tak pred predmetným obdobím, ako aj po ňom, je teda irelevantná.

40. Pokiaľ ide o kritérium vnímania odvolateľky účastníkmi kartelu, odvolateľka tvrdí, že nikdy sa neuviedlo, ani sa nepreukázalo, že v období od mája 2000 do júna 2001 bola vnímaná ako účastníčka kartelu a že z vyššie uvedeného vyhlásenia podniku, ktorý sa podieľal na karteli, naopak vyplýva, že tento nemal žiadne pochybnosti o prerušení účasti odvolateľky počas tohto obdobia trinástich mesiacov. Všeobecný súd sa v každom prípade dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď neuznal

8 — T-208/08 a T-209/08, EU:T:2011:287, bod 161.

verejné dištancovanie sa odvolateľky na stretnutí 25. a 26. mája 2000 v rozpore so svojím prístupom týkajúcim sa situácie spoločnosti Repsol (pozri druhý odvolací dôvod), ktorý vychádza z toho, že kritérium verejného dištancovania sa možno považovať za splnené, pokiaľ sa preukáže, že ostatní účastníci stretnutia majú pochybnosti o účasti predmetného podniku. Všeobecný súd totiž uznal dištancovanie sa spoločnosti Repsol na základe jediného zistenia, že podnik, ktorý organizoval stretnutia, jej prestal posielať oficiálne pozvánky.

41. Komisia predovšetkým tvrdí, že tento odvolací dôvod je neprípustný. Subsidiárne tvrdí, že tento odvolací dôvod je nedôvodný, pretože posúdenie trvania účasti odvolateľky na karteli počas uvedeného obdobia v ňom nie je založené na samotnom nedištancovaní sa. Z odôvodnenia 603 sporného rozhodnutia tiež vyplýva, že neúčasť odvolateľky na troch po sebe idúcich stretnutiach, po ktorej nasledovala od júna 2001, keď došlo k zmene zástupcu odvolateľky, jej opätovná pravidelná účasť, nemožno vzhľadom na všetky súvislosti považovať za prerušenie účasti na samotnom karteli. Všeobecný súd potvrdil túto analýzu nielen so zreteľom na nedištancovanie sa, ale aj na preskúmanie okolností, za akých zástupca odvolateľky odišiel zo stretnutia 26. mája 2000. Na základe tejto analýzy Všeobecný súd dospel k záveru, že to nemožno považovať za verejné dištancovanie sa. Komisia podotýka, že odchod zástupcu odvolateľky z uvedeného stretnutia neznamenal odstúpenie od kartelu, ale bol vyvolaný skôr nezhodou v súvislosti s pravidlami vykonávania kartelu. Incident, ku ktorému došlo na stretnutí 26. mája 2000, nie je mimochodom vo vyhláseniach spoločnosti Sasol opísaný ako odstúpenie odvolateľky od kartelu.

42. Komisia ďalej tvrdí, že v každom prípade preukázala účasť odvolateľky na karteli počas celého sporného obdobia v súlade so zásadami odvodenými z judikatúry Súdneho dvora.[9] Okrem toho je dôkaz o dĺžke trvania účasti podniku na karteli skutkovou otázkou. V prejednávanom prípade nedostatok dôkazov o protikonkurenčných kontaktoch alebo účasti na takýchto kontaktoch počas obdobia jedného roka nemôže sám osebe stačiť na preukázanie účasti na karteli.[10] Z tohto pohľadu tvrdenie odvolateľky, že jej neúčasť na stretnutiach bola vzhľadom na dĺžku trvania a pokračovanie výnimočným prípadom, nie je presvedčivé, pretože odvolateľka sa takisto niekoľkokrát nezúčastnila kartelových stretnutí. Naproti tomu Všeobecný súd zdôraznil, že odvolateľka mohla počas sporného obdobia využiť informácie, ktoré získala na predchádzajúcich stretnutiach, a uzavreté dohody. Podľa Komisie preto Všeobecný súd správne rozhodol, že táto neúčasť na niekoľkých stretnutiach je len ojedinelý prípad týkajúci sa určitej osoby a nemá nič spoločné s prerušením účasti odvolateľky na karteli.

2. Posúdenie

43. Ešte predtým, ako preskúmam parametre použité Komisiou a potvrdené Všeobecným súd na účely preukázania účasti odvolateľky na karteli v oboch sporných obdobiach, čiže od 12. mája 2004 do 28. apríla 2005 (obdobie ukončenia) a od 26. mája 2000 do 26. júna 2001 (obdobie pozastavenia/prerušenia), mal by som pripomenúť niektoré zásady vykonávania dôkazov o dĺžke trvania účasti podniku na karteli a v tejto súvislosti objasniť, ako by sa mal vykladať odkaz na verejné dištancovanie sa[11] dotknutého podniku uvedený v judikatúre Súdneho dvora.

9 — Rozsudky Technische Unie/Komisia (C-113/04 P, EU:C:2006:593, bod 169) a Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 260).

10 — Rozsudok Komisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, bod 75).

11 — Pozri najmä rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, body 81 a 82, ako aj citovanú judikatúru).

a) Závery z judikatúry o dôkaznom bremene týkajúcom sa účasti podniku na karteli a o požiadavke verejného dištancovania sa

44. Na účely preskúmania výhrad vznesených v rámci tohto odvolania treba zohľadniť určité kľúčové zásady vykonávania dôkazov a dôkazného bremena týkajúceho sa protisúťažného správania.

45. Najprv treba pripomenúť, že Komisia by mala dokázať nielen účasť na karteli, ale aj dĺžku jej trvania. Na základe prezumpcie neviny akákoľvek pochybnosť o dĺžke trvania a pokračovaní účasti podniku na porušení by mala svedčiť v prospech podniku. [12]

46. Pokiaľ ide ďalej konkrétne o určenie dĺžky trvania účasti podniku na porušení, považuje sa za samozrejmé, že v prípade neexistencie dôkazov umožňujúcich preukázať priamo dĺžku trvania porušenia Komisia uplatní aspoň také dôkazy, ktoré sa vzťahujú na časovo dostatočne blízke skutočnosti, aby bolo možné primerane uznať, že toto porušenie nepretržite pokračovalo v konkrétnom období. Súdny dvor pripustil, že existencia protisúťažného správania môže byť vyvodená z určitého počtu zhodností a nepriamych dôkazov, ktoré posudzované vcelku môžu v prípade neexistencie iného logického vysvetlenia predstavovať dôkaz o porušení pravidiel hospodárskej súťaže. [13]

47. Napokon sa zdá, že došlo k vzájomnému rozlíšeniu prípadov, keď treba určiť dátum ukončenia účasti na karteli a keď treba určiť prípadné obdobia pozastavenia tejto účasti. Podľa môjho názoru to vyplýva najmä z rozsudku vo veci Komisia/Verhuizingen Coppens [14], v ktorom Súdny dvor uznal, že Komisia sa dôvodne domnievala, že dotknutú spoločnosť možno považovať za zodpovednú za nepretržitú účasť na uvedenej dohode počas celého obdobia od 13. októbra 1992 do 29. júla 2003, hoci neexistoval žiadny dôkaz o aktívnej účasti spoločnosti na dohode o predstieraných ponukách za roky 1994 a 1995.

48. Súdny dvor spresnil, že to, že konkrétny dôkaz o vykonávaní protisúťažnej dohody podnikom nebol predložený v súvislosti s určitými stanovenými obdobiami, nebráni tomu, aby sa porušenie považovalo za preukázané počas celého obdobia trvajúceho dlhšie ako tieto obdobia, ak takéto zistenie spočíva na objektívnych a jednoznačných nepriamych dôkazoch. V rámci takéhoto porušenia trvajúceho viacero rokov skutočnosť, že k prejavom kartelu dôjde v rozličných obdobiach, ktoré môžu byť oddelené kratšími alebo dlhšími časovými medzerami, nemá vplyv na existenciu takéhoto kartelu, pokiaľ rôzne konania, ktoré sú súčasťou tohto porušenia, sledujú ten istý cieľ a patria do rámca jedného a pokračujúceho porušenia. [15]

49. So zreteľom na základné pravidlá dôkazného bremena a vykonávania dôkazov v danej veci uvedená judikatúra nemôže podľa môjho názoru viesť k vylúčeniu možnosti určiť, že podnik skutočne pozastavil na určité obdobie svoju účasť na karteli. V závislosti od periodicity sporných kontaktov a väčšej či menšej dĺžky obdobia uvádzaného prerušenia týchto kontaktov v porovnaní s celkovou dĺžkou trvania kartelu, čo prináleží overiť len súdu konajúcemu vo veci samej, možno celkovo dospieť k záveru, že uvedený podnik sa nepodieľal na spornom karteli počas stanoveného obdobia alebo stanovených období.

12 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel/Komisia (C-403/04 P a C-405/04 P, EU:C:2007:52, bod 52).

13 — Rozsudky Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 57) a Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel/Komisia (C-403/04 P a C-405/04 P, EU:C:2007:52, bod 51).

14 — C-441/11 P, EU:C:2012:778.

15 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 260) a Technische Unie/Komisia (C-113/04 P, EU:C:2006:593, bod 169).

50. Inak povedané, odpoveď na otázku, či neexistencia vecného dôkazu o účasti podniku na karteli počas určitých období je alebo nie je podstatná, závisí od okolností vlastných každému jednotlivému prípadu. Svoje stanovisko objasním na príklade kartelu, ktorý trval približne desať rokov a prejavil sa prostredníctvom stretnutí konkurentov raz za niekoľko rokov, ktoré mali protisúťažný cieľ. Prípadná neúčasť zástupcu podniku na dvoch stretnutiach sa javí ako nepodstatná, pokiaľ existujú objektívne a jednoznačné nepriame dôkazy, ktoré potvrdzujú účasť uvedeného podniku na karteli počas predmetného obdobia.

51. Ako by sa v tomto kontexte mala vykladať požiadavka verejného dištancovania sa podniku?

52. Odpoveď na túto otázku si vyžaduje pripomenúť okolnosti, za akých táto otázka vznikla, a najmä okolnosti, ktoré viedli k rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6).

53. Pripomínam, že v uvedenej veci obvinená spoločnosť spochybnila skutočnosť, že Komisia, ktorej dal Všeobecný súd v tomto smere za pravdu, sa odvolávala na to, že spoločnosť sa verejne nedištancovala od dohody.

54. Súdny dvor prejednávajúci túto otázku potvrdil správnosť prístupu, ktorý uplatnila Komisia a ktorý potvrdil aj Všeobecný súd. V danom prípade Súdny dvor rozhodol, že stačí, ak Komisia na dôkaz účasti podniku na karteli preukáže, že dotknutý podnik sa zúčastnil na stretnutiach, na ktorých došlo k uzavretiu dohôd protisúťažnej povahy, bez toho, aby voči nim zjavne vyjadril námietky. Súdny dvor uviedol, že *ak sa preukáže účasť na takýchto stretnutiach*[16], prináleží tomuto podniku, aby predložil dôkazy o tom, že jeho účasť na predmetných stretnutiach nemala protisúťažnú povahu, a to preukázaním, že svojim konkurentom oznámil, že sa na týchto stretnutiach zúčastnil z iných dôvodov ako oni (pozri bod 81 rozsudku).

55. Požiadavku verejného dištancovania sa, ktorá je založená na podstatnom predpoklade, že podnik sa zúčastnil na stretnutí alebo udržiaval kontakty protisúťažnej povahy, treba vykladať práve v tomto zmysle. Súdny dvor spresnil, že „dôvodom tejto právnej zásady je skutočnosť, že podnik svojou účasťou na takomto stretnutí bez toho, aby sa verejne dištancoval od jeho obsahu, umožnil ostatným účastníkom domnievať sa, že súhlasí s jeho výsledkom a že sa mu podriadi“ (pozri bod 82 rozsudku).

56. Inak povedané, kritérium verejného nedištancovania sa umožňuje podporiť domnienku založenú na konkrétnych nepriamych dôkazoch, podľa ktorej treba k podniku, ktorý sa zúčastnil na stretnutiach s protisúťažným cieľom, pristupovať tak, že sa podieľal na karteli, na ktorý sa vzťahuje zákaz upravený v článku 101 prvom odseku ZFEÚ. Odkaz na verejné nedištancovanie sa nemôže podľa môjho názoru vyvážiť neexistenciu dôkazu o účasti, prinajmenšom pasívnej, na stretnutí s protisúťažným cieľom. Ako uviedol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer v uvedenej veci[17], ak sa nejaká spoločnosť spolu s konkurentmi na trhu zúčastní stretnutia alebo stretnutí, z ktorého alebo z ktorých vzíde dohoda v rozpore s hospodárskou súťažou, technika vytvárania domnienok umožňuje pri neexistencii výslovného vyjadrenia v opačnom zmysle vyvodiť, že sa podieľa na karteli, ak *a fortiori* potom spolupracuje na opatreniach, ktorými sa vykonáva protisúťažná dohoda. Spresňuje, že na preukázanie dôvodnosti takejto domnienky treba „vychádzať z *potvrdených udalostí*[18], ktoré… umožňujú považovať určité skutočnosti za preukázané“.[19]

16 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

17 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, EU:C:2003:85, body 127 až 131).

18 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

19 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, EU:C:2003:85, bod 128).

57. Takéto riešenie, ktoré logicky zodpovedá riešeniu, ktoré už bolo prijaté vo viacerých veciach, pokiaľ ide o použitie určitých domnienok,[20] znamená, že pri neexistencii čo len jedného dôkazu o kontaktoch alebo kartelových podujatiach medzi podnikom a ďalšími účastníkmi kartelu, nemôže Komisia výlučne na základe konštatovania, že podnik bol povinný dištancovať sa od kartelu, jednoducho dospieť k záveru, že účasť podniku pokračovala.

58. Požiadavka verejného dištancovania sa má takto zmysel len v prípade, že sa podnik skutočne zúčastnil na kartelových stretnutiach alebo vtedy, ak existujú prinajmenšom nepriame dôkazy o zosúladenom postupe v priebehu určitého obdobia. Mala by sa uplatniť len v situácii, keď by sa vzhľadom na konkrétne dôkazy získané v rámci vyšetrovania dalo predpokladať, že dotknutý podnik pokračoval v účasti na karteli. Verejné nedištancovanie sa podniku nemôže byť samo osebe dôkazom účasti na karteli.

59. Súdny dvor už tieto zásady pripomenul pri viacerých príležitostiach.[21]

60. Zo všetkých uvedených úvah vyplýva, že požiadavku verejného dištancovania treba chápať ako povinnosť dotknutého podniku, aby mohol dokázať, že už nie je účastníkom kartelu počas určitého obdobia napriek svojej zjavnej účasti na ňom. Chcel by som len pripomenúť, že požiadavka verejného dištancovania sa má tak zmysel len prípade, že sa podnik skutočne zúčastnil na kartelových stretnutiach alebo ak aspoň existujú nepriame dôkazy o zosúladenom postupe trvajúcom určité obdobie.

61. Túto zásadu treba dôrazne pripomenúť, aby nedošlo k posunu, ktorý negatívne ovplyvní správny výklad zásad upravujúcich dôkazné bremeno a vykonávanie dôkazov o protisúťažnom správaní.

b) Uplatnenie na prejednávanú vec: nevyhnutné rozlišovanie medzi dôkazom o definitívnom ukončení účasti na karteli a dôkazom o prerušení/pozastavení účasti

i) Dôkaz o účasti odvolateľky počas obdobia ukončenia (prvý odvolací dôvod)

62. Ako už Komisia zdôraznila vo svojich písomných podaniach, v spornom rozhodnutí dospela k záveru, že odvolateľka sa podieľala na porušení do 28. apríla 2005, teda dňa, keď Komisia uskutočnila inšpekcie, pretože napriek tomu, že sa nepreukázalo, že sa zúčastnila na stretnutiach konaných po stretnutí 11. a 12. mája 2004, nepredložila žiadny dôkaz o tom, že k uvedenému dňu formálne odstúpila od kartelu. Všeobecný súd na základe posúdenia skutočností uvedených v odôvodnení 602 sporného rozhodnutia dospel k záveru, že v očiach ostatných účastníkov kartelu sa odvolateľka od kartelu nedištancovala.

63. Treba pripomenúť, že v odôvodnení 602 sporného rozhodnutia Komisia uviedla:

„[Odvolateľka] uvádza, že sa nezúčastnila na nijakom technickom stretnutí po technickom stretnutí z 11. a 12. mája 2004, a dodáva, že jej zástupca zrušil svoju cestu na stretnutie z 3. a 4. novembra 2004, podľa internej komunikácie v nadväznosti na odporúčania svojho nadriadeného. Komisia poznamenáva, že neexistuje nijaký dôkaz o prípadnom odstúpení od kartelu. V prípadoch komplexných porušení skutočnosť, že podnik sa nezúčastní na stretnutí alebo nesúhlasí s tým, o čom sa diskutuje na stretnutí, neznamená, že tento podnik sa prestal podieľať na pokračujúcom porušení. Na ukončenie porušenia sa podnik musí jednoznačne dištancovať od kartelu. … [Odvolateľka]

20 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Hüls/Komisia (C-199/92 P, EU:C:1999:358, bod 155) a Montecatini/Komisia (C-235/92 P, EU:C:1999:362, bod 181).

21 — Pozri najmä rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, body 142 až 145), uznesenie Adriatica di Navigazione/Komisia (C-111/04 P, EU:C:2006:105, body 48 až 54) a rozsudok Comap/Komisia (C-290/11 P, EU:C:2012:271, body 73 až 76) v súvislosti s podnikmi, ktorých účasť na stretnutiach s protisúťažným cieľom sa preukázala.

nepredložila presný dôkaz o tom, že úplne nezávisle prijala jednostrannú stratégiu na trhu a jasne a otvorene sa dištancovala od činností kartelu. Naopak, dôkazy ktoré má Komisia k dispozícii, svedčia o tom, že [odvolateľka] dostala oficiálne pozvánky na tri ďalšie technické stretnutia (teda na tri posledné technické stretnutia usporiadané pred vykonaním inšpekcií). Komisia poznamenáva, že zástupca [odvolateľky] potvrdil, že sa zúčastní na stretnutí z 3. a 4. novembra 2004, aj keď sa zdá, že následne zrušil svoju cestu. Pokiaľ ide o stretnutie z 23. a 24. februára 2005, [Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH a Sasol Limited, organizátorka tohto stretnutia, ďalej len ‚Sasol'] už tiež zarezervovala izbu pre zástupcu [odvolateľky] v hoteli, kde sa konalo stretnutie, pričom táto rezervácia bola následne zrušená. Komisia z toho teda vyvodila, že spoločnosti Sasol a ostatným účastníkom bolo jasné, že [odvolateľka] sa podieľala na karteli až do konca. Komisia tiež poznamenáva, že diskusie vedené na stretnutiach neboli podstatne odlišné od tých, ktoré sa viedli na predchádzajúcich stretnutiach, ale že účastníci naďalej diskutovali o zvýšeniach cien bez toho, aby spomenuli akýkoľvek pokus [odvolateľky] opustiť kartel (pozri odôvodnenia 175, 176 a 177), a že nebolo nezvyčajné, ak sa podniky nezúčastňovali na niektorých stretnutiach kartelu. Tieto dve okolnosti preukazujú, že [odvolateľka] nebola vnímaná ako spoločnosť, ktorá po stretnutí z mája 2004 odišla z kartelu. Interné oznámenie zástupcu [odvolateľky] v súvislosti s dôvodmi, pre ktoré sa nezúčastní na stretnutí, v každom prípade nemožno považovať za verejné dištancovanie sa. Vzhľadom na to, že žiadna iná informácia nenaznačuje, [že odvolateľka] sa dištancovala od kartelu, Komisia sa domnieva, že účasť [odvolateľky] na karteli sa neskončila pred inšpekciami."

64. Všeobecný súd podporil v napadnutom rozsudku stanovisko Komisie týkajúce sa kritéria verejného dištancovania sa a vnímania verejného dištancovania sa ostatnými účastníkmi kartelu a konštatoval, že ostatní účastníci kartelu vnímali odvolateľku tak, že sa verejne nedištancovala od kartelu. [22]

65. Okrem toho sa Všeobecný súd odvolal na interný e-mail z 3. novembra 2004 zaslaný zamestnancom odvolateľky, ktorý znie takto: „Vzhľadom na cieľ stretnutia v Rakúsku sa budem držať Thibaultovho odporúčania. Ruším svoju cestu do Viedne (pôvodne som mal odcestovať dnes popoludní)", a dospel k záveru, že takýto interný e-mail, ktorý nebol zaslaný ostatným účastníkom, nemôže predstavovať verejné dištancovanie sa. [23]

66. Ďalej Všeobecný súd pre úplnosť uviedol, že samotná skutočnosť, že žalobkyňa sa nezúčastnila na posledných technických stretnutiach, vôbec nepreukazuje, že nevyužila informácie o cenách uplatňovaných svojimi konkurentmi, ktoré dostala na desiatkach predchádzajúcich technických stretnutí, na ktorých sa zúčastnila, a že nevyužila dohody o rozdelení trhov a zákazníkov uzavreté na predchádzajúcich technických stretnutiach. Všeobecný súd na základe toho dospel k záveru, že odvolateľka nepredložila nijaký dôkaz, ktorý by preukazoval, že 12. mája 2004 prestala uplatňovať kartel. [24]

67. Vzniká teda otázka, či Komisia mohla napriek týmto konštatovaniam dospieť k záveru, ktorý potvrdil aj Všeobecný súd v napadnutom rozsudku, podľa ktorého sa odvolateľka podieľala na karteli aj po stretnutí 11. a 12. mája 2004. Treba sa predovšetkým vyjadriť k tomu, či Komisia pritom mohla zohľadniť to, že odvolateľka formálne neodstúpila od kartelu a že pritom nepredložila dôkaz o svojom verejnom dištancovaní sa od kartelu.

68. Aby nedošlo k porušeniu vyššie uvedených zásad týkajúcich sa dôkazného bremena a vykonávania dôkazov o protisúťažnom správaní, treba podľa môjho názoru odpovedať na uvedenú otázku záporne.

22 — Pozri body 372 až 375 napadnutého rozsudku.

23 — Pozri body 378 a 379 napadnutého rozsudku.

24 — Pozri bod 380 napadnutého rozsudku.

69. V prejednávanej veci je nespochybniteľné, že odvolateľka sa nezúčastnila na posledných technických stretnutiach kartelu, ktoré sa konali od 12. mája 2004 (dátum jej poslednej účasti na uvedených stretnutiach) do 29. apríla 2005 (dátum, keď Komisia vykonala inšpekcie). Takisto je nesporné, že neexistuje žiadny nepriamy dôkaz o tom, že by odvolateľka v rovnakom období udržiavala kontakty s účastníkmi sporného kartelu.

70. Za týchto okolností neexistoval ani najmenší dôkaz o tom, že odvolateľka sa naďalej podieľala na spornom karteli, či už svojou účasťou na uvedených stretnutiach, alebo iným konaním v rámci kartelu, po stretnutiach 11. a 12. mája 2004.

71. Prípadné vnímanie skutočnosti, že po uvedených dátumoch sa odvolateľka ďalej podieľala na karteli, ostatnými účastníkmi kartelu vôbec nepovažujem za rozhodujúce kritérium. Domnievam sa, že vnímanie tejto skutočnosti, ktoré sa prejavilo prostredníctvom pozvánok a rezervácií hotela, jednak nebolo jednoznačne preukázané, jednak vôbec nepredstavuje nepriamy dôkaz aktívnej alebo konkludentnej účasti na karteli.

72. Okolnosť uvedená najmä na pojednávaní, že Komisia mohla nadobudnúť pevné presvedčenie o tom, že odvolateľka sa na rozdiel od ostatných podnikov [25] ďalej podieľala na karteli, sa musí zakladať na konkrétnych nepriamych dôkazoch, a nie na pocite alebo subjektívnom dojme, prípadne podporenom predpokladaným pochopením tejto skutočnosti ostatnými účastníkmi kartelu.

73. Zo všetkých uvedených úvah vyplýva, že v tomto bode by mal byť napadnutý rozsudok kriticky preskúmaný. Podľa môjho názoru Všeobecný súd nesprávne potvrdil záver, podľa ktorého sa odvolateľka zúčastnila na karteli po stretnutí 11. a 12. mája 2004, a to až do inšpekcií v apríli 2005.

74. Napadnutý rozsudok by sa teda mal zrušiť v tomto rozsahu. Následne preskúmam konkrétne dôsledky takéhoto zrušenia na výšku pokuty uloženej odvolateľke.

ii) Dôkaz o účasti odvolateľky na karteli od 26. mája 2000 do 26. júna 2001 (tretí odvolací dôvod)

75. Hoci predchádzajúce úvahy *mutatis mutandis* platia v prípade dôkazu o účasti odvolateľky od 26. mája 2000 do 26. júna 2001, rozdiel týkajúci sa dĺžky trvania účasti spočíva v tom, že v tomto prípade nie je rozhodujúce, či odvolateľka úplne ukončila svoju účasť, ale či prípadne prerušila svoju účasť na určité obdobie.

76. Inými slovami, zásada dôkazného bremena a zásada vykonávania dôkazov o protisúťažnom správaní sú tie isté. To, čo je odlišné, je ich uplatnenie na skutkové okolnosti, ktoré treba preukázať, teda na dočasné prerušenie alebo konečné ukončenie účasti na karteli.

77. Ako som už uviedol, v skutočnosti treba pripustiť, že dôkazy, ktoré viedli Komisiu k tomu, aby rozhodla v prospech účasti či neúčasti na karteli, treba posudzovať odlišným spôsobom, pretože vo veľkej miere sú závislé od súboru okolností, za akých došlo k údajnému prerušeniu účasti a osobitných čŕt dotknutých kartelových činností, ako sú frekvencia a ich komplexnosť.

78. V prejednávanej veci podľa môjho názoru tak Komisia (pozri odôvodnenie 603 sporného rozhodnutia), ako aj Všeobecný súd (body 394 až 403 napadnutého rozsudku) dôkladne preskúmali okolnosti odchodu zástupcu odvolateľky zo stretnutia 25. a 26. mája 2000 a predmetných protisúťažných kontaktov.

25 — Týka sa to najmä osobitnej situácie spoločnosti Repsol a porovnateľnosti jej situácie so situáciou odvolateľky. Všeobecný súd poukázal na to, že na rozdiel od spoločnosti Repsol sa po 4. auguste 2004 nekonštatovalo žiadne prerušenie zasielania oficiálnych pozvánok na technické stretnutia odvolateľke a že izba bola rezervovaná aj pre jej zástupcu (pozri najmä body 385 až 388 napadnutého rozsudku).

79. Okrem toho, že v rámci tohto odvolania nemôže byť toto preskúmanie pri potvrdenej neexistencii skreslenia skutkových okolností preskúmané, uplatnený prístup je podľa môjho názoru z veľkej časti v súlade s judikatúrou, podľa ktorej skutočnosť, že takýto dôkaz nebol predložený za určité obdobia, nebráni tomu, aby sa porušenie považovalo za trvajúce celkovo dlhšie obdobie než uvedené obdobia, pretože takéto konštatovanie je založené na objektívnych a jednoznačných nepriamych dôkazoch. Skutočnosť, že sa kartel v rámci porušenia trvajúceho niekoľko rokov prejavuje v rôznych obdobiach, ktoré môžu byť oddelené kratšími alebo dlhšími časovými intervalmi, nemá vplyv na existenciu tohto kartelu, pokiaľ rôzne činnosti tvoriace toto porušenie majú jediný cieľ a spadajú do rámca porušenia, ktoré má jednotný a pokračujúci charakter. [26]

80. Posúdenie otázky, či jednotlivé konania, ktoré sú súčasťou kartelu dotknutého v prejednávanej veci, sledujú jediný cieľ a spadajú do rámca porušenia jednotného a pokračujúceho charakteru, nebolo napokon v prejednávanej veci nijako spochybnené a v každom prípade spadá pod preskúmanie, ktoré presahuje rámec právomoci Súdneho dvora v rámci tohto odvolania.

81. Možno teda použiť analógiu medzi otázkou predloženou v prejednávanej veci a otázkou skúmanou Súdnym dvorom v rozsudku Komisia/Verhuizingen Coppens, v ktorom sa rozhodlo, že neexistencia dôkazov o protisúťažných kontaktoch alebo o účasti na takýchto kontaktoch počas obdobia jedného roka nemôže sama osebe postačovať na preukázanie prerušenia kartelu. [27]

82. Zastávam teda názor, že tretí odvolací dôvod treba zamietnuť.

B – *O druhom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rovnosti zaobchádzania, skreslení dôkazov a nedostatku odôvodnenia, keď Všeobecný súd vylúčil odstúpenie odvolateľky po stretnutí 11. a 12. mája 2004, ale potvrdil odstúpenie spoločnosti Repsol po stretnutí*

1. Argumentácia účastníkov konania

83. Druhý odvolací dôvod uvedený odvolateľkou sa delí na dve časti.

84. V prvej časti odvolateľka v podstate tvrdí, že záver Všeobecného súdu, ktorý vychádza z vecne nesprávneho predpokladu, že Repsol po stretnutí 11. a 12. mája 2004 už nedostávala „oficiálne“ pozvánky, je založený na skreslení dôkazov a z viacerých hľadísk sa vyznačuje nedostatkom odôvodnenia.

85. Druhá časť je založená na porušení zásady zákazu diskriminácie. Odvolateľka tvrdí, že Všeobecný súd preskúmal jej účasť na karteli na základe odlišných a prísnejších kritérií, ako sú tie, ktoré uplatnil na spoločnosť Repsol. Všeobecný súd totiž uložil odvolateľke požiadavku verejného dištancovania sa, pričom túto požiadavku neuložil spoločnosti Repsol, ktorej odstúpenie uznal aj bez dištancovania sa.

86. Komisia predovšetkým poukazuje na to, že odvolací dôvod je neúčinný, pretože žiadne z uvedených tvrdení sa netýka spoločnosti Total, ale vzťahuje sa osobitne na Repsol. Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod je v každom prípade nedôvodný.

2. Posúdenie

87. Za predpokladu, že prvému odvolaciemu dôvodu sa nevyhovie, vzniká otázka, či odvolateľka nebola v porovnaní so spoločnosťou Repsol predmetom odlišného zaobchádzania.

26 — Rozsudok Komisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, bod 72).

27 — Rozsudok Komisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, bod 75).

88. Z tohto hľadiska treba uviesť, že podľa odôvodnenia 604 sporného rozhodnutia sa Komisia predovšetkým domnievala, že prípad spoločnosti Repsol bol odlišný od prípadu spoločnosti Total, pretože zarezervovanie hotelových izieb na obe stretnutia 3. a 4. novembra 2004 a 23. a 24. februára 2005 bolo dôkazom, že Sasol bola presvedčená o tom, že sa Total na stretnutí zúčastní, kým v prípade spoločnosti Repsol rovnakú istotu nemala.

89. Všeobecný súd sa v bodoch 385 až 389 napadnutého rozsudku v podstate domnieval, že existuje rozdiel v situáciách oboch uvedených podnikov spočívajúci v tom, ako ostatní účastníci kartelu vnímajú ich dištancovanie sa, čo sa prejavilo zaslaním oficiálnych pozvánok a zarezervovaním hotela.

90. Domnievam sa, že ak bude prvý odvolací dôvod zamietnutý, tento odvolací dôvod by sa mal vyhlásiť za neúčinný.

91. Ako Komisia veľmi správne pripomenula, argumentácia odvolateľky sa nevzťahuje na jej osobitnú situáciu, ale na situáciu spoločnosti Repsol. Dokonca aj za predpokladu, že by sa Všeobecný súd dopustil nesprávneho právneho posúdenia, odvolateľka sa naň nemôže odvolávať vo svoj prospech najmä s cieľom skrátiť dĺžku trvania svojej účasti na predmetnom karteli.

92. Podľa ustálenej judikatúry zásada rovnosti zaobchádzania musí byť v súlade so zásadou zákonnosti. Nikto sa nemôže vo svoj prospech odvolať na porušenie práva uplatňované v prospech iných.[28]

93. Zastávam preto názor, že aj za predpokladu, že by sa odôvodnenie Všeobecného súdu uvedené v bodoch 385 až 389 napadnutého rozsudku malo považovať za poznačené nesprávnym právnym posúdením, druhý odvolací dôvod odvolateľky by sa mal zamietnuť.

C – O štvrtom odvolacom dôvode založenom na porušení zásad účinnej súdnej ochrany, individualizácie trestov a sankcií, ako aj povinnosti odôvodnenia, keď Všeobecný súd bez preskúmania zamietol žalobný dôvod založený na nezohľadnení ekonomických dôkazov o súťažnom správaní odvolateľky

1. Argumentácia účastníkov konania

94. Odvolateľka tvrdí, že v súlade s článkom 31 nariadenia č. 1/2003[29] Všeobecný súd rozhoduje v súťažných veciach na základe svojej neobmedzenej súdnej právomoci, a že napriek tomu, že Komisia disponuje mierou voľnej úvahy v oblastiach odôvodňujúcich komplexné ekonomické posúdenia, Všeobecný súd je povinný preskúmavať výklad údajov hospodárskej povahy Komisiou.[30] Okrem toho zásada individualizácie trestov vyžaduje, aby sa vykonávanie kartelu posudzovalo individuálne pre každý z podnikov, najmä pri stanovení pokuty, ktorá sa má uložiť.

95. Odvolateľka tvrdí, že Všeobecný súd sa nevyrovnal s jej žalobným dôvodom založeným na nezohľadnení ekonomických dôkazov podporujúcich skutočnosť, že sa správala v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže, a nepreskúmal relevantnosť a obsah uvedených dôkazov. Odvolateľka totiž predložila Komisii a následne Všeobecnému súdu podrobnú ekonomickú analýzu, ktorá sa vzťahuje na celé obdobie porušenia, a svedčí o tom, že nikdy nevykonávala dohody, ktoré sa uzatvorili na technických stretnutiach. Táto analýza bola v spornom rozhodnutí, ale aj v napadnutom rozsudku, zamlčaná, keďže sa jeho body 406 a 407 nijako nevyrovnali s tvrdeniami odvolateľky o nepreskúmaní jej ekonomickej analýzy na účely individuálneho posúdenia jej súťažného správania v rámci

28 — Pozri rozsudok The Rank Group (C-259/10 a C-260/10, EU:C:2011:719, bod 62 a citovanú judikatúru).

29 — Nariadenie Rady zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 [ES] a 82 [ES] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

30 — Rozsudok Kone a i./Komisia (C-510/11 P, EU:C:2013:696, bod 28).

preskúmania sankcie, a najmä poľahčujúcich okolností. Odvolateľka v tejto súvislosti poukazuje na to, že úvahy Všeobecného súdu v rámci preskúmania druhého žalobného dôvodu, na ktorý odkazuje bod 407 napadnutého rozsudku (pozri najmä body 186 a 237), sa týkajú uskutočňovania kartelu na celkovej úrovni, a nie individuálneho správania jednotlivých dotknutých podnikov.

96. Komisia predovšetkým tvrdí, že štvrtý odvolací dôvod je neprípustný a v každom prípade je nedôvodný.

2. Posúdenie

97. Podľa môjho názoru by sa mal tento odvolací dôvod zamietnuť.

98. Zdá sa totiž, že Všeobecný súd smeroval svoje rozsiahle úvahy tak, aby sa vyrovnal s tvrdeniami a dokumentmi, ktoré predložila odvolateľka s cieľom preukázať, že neuplatňovala kartel.

99. V bodoch 163 až 190 napadnutého rozsudku, ktoré sa týkajú preskúmania druhého žalobného dôvodu, Všeobecný súd v skutočnosti zamietol tvrdenie odvolateľky, že neuplatňovala kartel o cenách. Všeobecný súd vychádzal najmä z dôkazov *in tempore non suspecto*, teda z listov odvolateľky o cenách, ktorými oznamovala zvýšenia cien zákazníkom (pozri najmä bod 189 rozsudku).

100. Všeobecný súd ďalej v bodoch 243 až 259 napadnutého rozsudku, ktoré sa takisto týkajú preskúmania tohto druhého žalobného dôvodu v prvostupňovom konaní, presne zopakoval odôvodnenie prijaté s cieľom preukázať, že odvolateľka v rozpore s tým, čo tvrdila v ekonomickej analýze predloženej Všeobecnému súdu, nepredložila dôkazy o tom, že jej správanie na trhu bolo konkurenčné.

101. Podľa môjho názoru si tak Všeobecný súd splnil svoju úlohu overiť a preskúmať analýzu Komisie týkajúcu sa okolností uvádzaných odvolateľkou v súvislosti s jej správaním na trhu.

102. Výhradu odvolateľky, že Všeobecný súd uskutočnil iba „celkovú“ ekonomickú analýzu bez toho, aby zohľadnil jej individuálnu situáciu, preto považujem za nedôvodnú.

VI – **Predbežný návrh**

103. Ako som už uviedol, domnievam sa, že prvý odvolací dôvod uvádzaný v odvolaní je dôvodný, a preto treba zrušiť napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom ním Všeobecný súd nesprávne vylúčil ukončenie účasti odvolateľky na porušení po 12. máji 2004.

104. Čiastočné zrušenie napadnutého rozsudku, ktoré navrhujem prijať, nevyhnutne povedie k opätovnému preskúmaniu výšky pokuty, ktorá bola uložená odvolateľke, aby sa správne zohľadnila dĺžka trvania účasti odvolateľky na predmetnom porušení. Domnievam sa, že o veci možno rozhodnúť v zmysle článku 61 ods. 1 druhej vety Štatútu Súdneho dvora.

105. Vzhľadom na to, že Súdny dvor má v rámci svojho evokačného práva neobmedzenú súdnu právomoc, ako je stanovená v článku 261 ZFEÚ vykladanom v spojení s článkom 31 nariadenia č. 1/2003, môže sám stanoviť novú výšku pokuty. [31]

31 — Rozsudok Komisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, bod 79 a tam citovaná judikatúra).

106. Hoci táto neobmedzená právomoc oprávňuje súd Únie, nad rámec samotného preskúmania zákonnosti pokuty, nahradiť posúdenie Komisie svojím posúdením primeranosti pokuty, treba tiež zdôrazniť, že výkon neobmedzenej právomoci neznamená preskúmanie *ex offo* a že konanie je kontradiktórne. [32]

107. Navrhujem preto, aby sa Súdny dvor obmedzil na opätovné preskúmanie zníženia pokuty s cieľom napraviť nesprávne právne posúdenie zistené v závere preskúmania tretieho odvolacieho dôvodu.

108. Okrem toho z dôvodu koherencie a predvídateľnosti navrhujem, aby sa namiesto vyčíslenia sumy na základe voľnej úvahy použila metodika stanovená v usmerneniach z roku 2006, ako ju zdokonalil a upravil Všeobecný súd, pokiaľ ide o násobný koeficient, ktorý sa má uplatňovať [33], a následne prepočítať sumu pokuty so zreteľom na skrátenú dĺžku trvania porušenia.

109. Ako pripomenul Všeobecný súd v bode 565 napadnutého rozsudku, pri výpočte výšky pokuty uloženej žalobkyni Komisia z dôvodu závažnosti porušenia zohľadnila 18 % ročnej hodnoty predaja parafínových voskov a 15 % ročnej hodnoty predaja parafínového gáča. Takto získané sumy [34] boli z dôvodu dĺžky trvania porušenia vynásobené koeficientom 13 v prípade parafínových voskov a koeficientom 7 v prípade parafínového gáča. Komisia celkovo použila, vrátane „vstupného poplatku“, násobný koeficient 14 v prípade parafínových voskov a násobný koeficient 7 v prípade parafínového gáča.

110. Na nápravu pochybení konštatovaných v bode 561 napadnutého rozsudku prostredníctvom úpravy výšky pokuty uloženej odvolateľke s cieľom zohľadniť presnú dĺžku trvania jej účasti na porušení Všeobecný súd stanovil násobný koeficient použitý z dôvodu dĺžky trvania jej účasti na porušení na 12,64 (plus jeden bod ako vstupný poplatok), pokiaľ ide o parafínové vosky (12 rokov, 7 mesiacov a 28 dní) [35], a na 6,53, pokiaľ ide o parafínový gáč (6 rokov, 6 mesiacov a 12 dní) [36]. Napokon po uplatnení koeficientu 1,7 [37] na účely odstrašenia je výška pokuty stanovená na 121 626 710 eur pre parafínové vosky a na 3 833 132 eur pre parafínový gáč, teda celková výška pokuty uloženej žalobkyni je 125 459 842 eur.

111. V prejednávanej veci navrhujem opätovne preskúmať jednotlivé kroky výpočtu pokuty so zreteľom na pochybenie pri určení dĺžky trvania účasti odvolateľky na karteli týkajúcom sa trhu s parafínovými voskami. Keďže dĺžka trvania účasti odvolateľky by sa mala skrátiť na 11 rokov, 7 mesiacov a 15 dní, násobný koeficient (čiže koeficient, ktorý zohľadnil dĺžku trvania porušenia a súčasne vstupný poplatok) uplatnený na sumu stanovenú za porušenie na predmetnom trhu by sa mal znížiť z 13,64 na 12,62, čím by sa dospelo k predbežnej sume približne 66 194 974 eur. Po uplatnení koeficientu 1,7 na účely odstrašenia by výška pokuty mala podľa mojich výpočtov predstavovať približne 112 531 456 eur v prípade parafínových voskov. Po pripočítaní konečnej sumy stanovenej za parafínový gáč, t. j. 3 833 132 eur, by sa celková výška pokuty uloženej odvolateľke mala stanoviť na približne 116 364 588 eur.

112. Navrhujem teda výšku pokuty uloženej odvolateľke stanoviť zaokrúhlene na 116 364 588 eur.

32 — Pozri najmä rozsudok Komisia/Parker Hannifin Manufacturing a Parker-Hannifin (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, body 74 a 76, ako aj citovanú judikatúru).

33 — Pozri body 561, 566 a 567 napadnutého rozsudku.

34 — So zreteľom na hodnotu ročných predajov na dotknutých trhoch, ktorá predstavuje 31 133 865 eur (z toho 1 993 620 eur za parafínový gáč) [pozri odôvodnenie 640 a bod 13 napadnutého rozsudku, kde tieto sumy predstavujú 5 245 244 eur (v prípade trhu s parafínovým voskom) a 299 043 eur (v prípade trhu s parafínovým gáčom)].

35 — Čiže približne 71 545 123 eur.

36 — Čiže približne 1 952 750,79 eura.

37 — Použitím tohto koeficientu na všetky sumy sa dospelo k sumám približne 121 626 717,87 a 3 319 676,34 eura. Prvá suma sa však stanovila na 121 626 710 eur a druhá suma na 3 833 132 eur.

VII – **O trovách**

113. Podľa článku 184 druhého odseku rokovacieho poriadku, ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania.

114. Podľa článku 138 ods. 1 v spojení s článkom 184 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Článok 138 ods. 3 uvedeného rokovacieho poriadku stanovuje, že ak mali účastníci konania úspech len v časti predmetu konania, každý z nich znáša svoje vlastné trovy konania. Ak sa to však podľa toho istého ustanovenia zdá oprávnené vzhľadom na okolnosti prípadu, Súdny dvor môže rozhodnúť, že účastník konania znáša svoje vlastné trovy konania a je povinný nahradiť časť trov konania druhého účastníka.

115. V prejednávanej veci sa domnievam, že so zreteľom na okolnosti treba v súvislosti s trovami vynaloženými v prvostupňovom konaní rozhodnúť tak, že Total Raffinage Marketing znáša osem desatín svojich vlastných trov konania a je povinná nahradiť osem desatín trov konania vynaložených Komisiou. Komisia znáša dve desatiny svojich vlastných trov konania a je povinná nahradiť dve desatiny trov konania vynaložených spoločnosťou Total Raffinage Marketing.

116. Pokiaľ ide o toto konanie, navrhujem uložiť každému jeho účastníkovi povinnosť znášať svoje vlastné trovy odvolacieho konania.

VIII – **Návrh**

117. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol takto:

1. Rozsudok Total Raffinage Marketing/Komisia (T-566/08, EU:T:2013:423) sa zrušuje v rozsahu, v akom Všeobecný súd nesprávne vylúčil ukončenie účasti odvolateľky na porušení po 12. máji 2004.

2. Článok 1 rozhodnutia Komisie K(2008) 5476 v konečnom znení z 1. októbra 2008 týkajúceho sa konania podľa článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (vec COMP/39.181 – Sviečkové vosky) sa zrušuje v rozsahu, v akom stanovuje, že odvolateľka sa podieľala na pokračujúcej dohode a/alebo zosúladenom postupe v odvetví parafínových voskov v rámci spoločného trhu v období od 12. mája 2004 do 28. apríla 2005.

3. Výška pokuty uloženej spoločnosti Total Raffinage Marketing v článku 2 rozhodnutia K(2008) 5476 v konečnom znení sa stanovuje na 116 364 588 eur.

4. Pokiaľ ide o trovy vynaložené v prvostupňovom konaní, Total Raffinage Marketing znáša osem desatín svojich vlastných trov konania a je povinná nahradiť osem desatín trov konania vynaložených Európskou komisiou. Európska komisia znáša dve desatiny svojich vlastných trov konania a je povinná nahradiť dve desatiny trov konania vynaložených spoločnosťou Total Raffinage Marketing.

5. Každý účastník konania znáša svoje vlastné trovy tohto odvolacieho konania.